

7

Monogràfic

Extracte

Les oportunitats de treball que pot generar la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència a Sabadell

Extracte de l'estudi realitzat per Activa Prospect SL Research & Solutions

Resum

Les oportunitats de treball que pot generar la Llei de Promoció de l'Autonomia personal i Atenció a les persones en situació de dependència a Sabadell

Activa Prospect. SL Research & Solutions

La Llei 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les persones en situació de dependència (LAPAD) va entrar en vigor l'1 de gener de l'any 2007. La Llei naixia amb un objectiu clar: establir i garantir el dret de les persones que no poden valer-se per elles mateixes, bàsicament persones grans i persones amb discapacitat, a rebre l'atenció necessària i suficient des de l'àmbit de provisió pública.

Des que la Llei va començar a prendre cos l'any 2006, el sistema públic, els operadors privats i, sobretot, les possibles persones beneficiàries d'algun dels ajuts que es contempen han viscut un període d'expectatives i d'adaptació a la nova legislació, a una realitat canviant i han hagut d'adaptar-se a un sistema en construcció.

L'atenció a les persones en situació de dependència ha comportat la posada en marxa d'un nou sistema, moltes peces del qual són, encara avui, difícils de saber quin lloc ocuparan en l'engranatge global. Un sistema en què el sector públic té un doble repte: desenvolupar-lo atenent les necessitats d'un sector especialment necessitat i coordinar les diferents administracions (govern central, Generalitat i municipis) perquè cadascú desenvolupi les funcions que li pertocuen amb els recursos suficients. Així doncs, la Llei de Dependència és, sobretot, un nou sistema públic, una nova forma d'actuar que està mobilitzant els diferents agents que hi intervenen a fi de desenvolupar el que alguns han anomenat com el "quart pilar" de l'Estat del Benestar.

Tres anys després de l'entrada en vigor de la Llei encara es viu una situació d'expectatives i d'incerteses. No només en l'atenció a les persones que ho requereixen, sinó en la creació i generació de nous llocs de treball, el segon dels objectius que la nova legislació pretenia assolir.

Dins d'aquest marc, Sabadell resta també a l'expectativa de l'impacte "real" que el nou sistema de Dependència acabarà tenint sobre el mercat de treball: quants llocs de treball s'han creat i s'acabaran creant com a conseqüència directa del desplegament legislatiu? quin impacte tindrà la prestació de serveis en la millora de la qualitat de l'ocupació? com haurà de fer front el municipi a la necessitat de planificar les polítiques d'ocupació i formació professional per tal de donar sortida a les demandes del sector?

A partir d'aquestes consideracions, el present treball **analitza la incidència, en matèria d'ocupació i pel que fa a la demanda de serveis**, que genera a Sabadell l'aplicació de la Llei de *Promoció de l'Autonomia personal i Atenció a les persones en situació de dependència*.

El procés de desplegament de la Llei de la Dependència: elements clau**Valoració i reconeixement de la dependència: previsions i situació actual**

La valoració de les situacions de dependència de les persones compta amb quatre grans fases: 1) la sol·licitud, 2) la valoració, 3) el Programa Individual d'Atenció (PIA) i 4) la resolució (a partir d'aleshores els tràmits inicien el seu procés i l'ajuda es comença a prestar). La Llei estableix uns terminis legals d'una durada màxima de sis mesos entre el moment en que es fa la sol·licitud i que s'obté la resolució.

El sistema reconeix tres graus de Dependència, relacionats directament amb la necessitat d'ajuda que té una persona per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària.

Grau I: Dependència moderada. Quan la persona necessita ajuda almenys una vegada al dia o té necessitats d'ajuda intermitent o limitada, per la seva autonomia personal.

Grau II: Dependència severa. Quan la persona necessita ajuda dues o tres vegades al dia, però no requereix la presència permanent d'un cuidador o bé té necessitats d'ajuda extensa per a la seva autonomia personal.

Grau III: Quan la persona necessita ajuda diverses vegades al dia i, per la seva pèrdua total d'autonomia mental o física, necessita la presència indispensable i contínua d'una altra persona o té necessitat d'ajuda generalitzada per la seva autonomia personal.

El desplegament de la Llei preveu el següent calendari en relació amb els graus de dependència:

Gràfic 1 Calendari de previsió d'implementació del SAAD	
2007	grau III. Gran dependència, nivells 1 i 2
2008 2009	grau II. Dependència severa, nivell 2
2010 2011	grau II. Dependència severa, nivell 1
2012 2013	grau I. Dependència moderada, nivell 2
2014 2015	grau I. Dependència moderada, nivell 1
Font: ProdeP	

Actualment són beneficiaris del sistema d'atenció a la dependència les persones que es troben en situació de Gran dependència (nivells 1 i 2) i les que es troben en situació de Dependència severa (nivell 2).

Els serveis de prevenció, valoració, seguiment i reconeixement de la dependència contemplats pel sistema català d'atenció a la dependència són els següents:

Els serveis bàsics d'atenció social

A Catalunya la Llei de Serveis Socials fa explícit el desenvolupament de la Llei de la Dependència, reconeix drets i determina les competències a assumir pels diferents nivells de govern. Als ajuntaments els correspon, per una banda, l'atenció primària dels serveis socials, és a dir, els equips bàsics que estan en el territori que fan la primera acollida, administrant els recursos i realitzant la diagnosi de la problemàtica. Els Serveis Socials Bàsics són la porta d'entrada al sistema de Benestar Social i articulen els mecanismes per conèixer, prevenir i intervenir en persones, famílies i grups en situació de risc social i/o de dependència.

Els serveis socials municipals són competents per iniciar el reconeixement del dret a l'atenció a la dependència i/o a la promoció de l'autonomia personal a través tramitació de la sol·licitud. També són els encarregats d'elaborar el Programa Individual d'Atenció (PIA), un cop resolt el grau i el nivell de dependència²¹ que dóna dret a accedir als drets establerts en la Llei 39/2006. També són responsables de fer la valoració de la capacitat econòmica per determinar la contraprestació o copagament, és a dir, la participació en el cost dels serveis d'atenció a la dependència.

Servei de Valoració de la Dependència (SEVAD)

El maig del 2007 el Consorci Sanitari del Parc Taulí va ser designat com a una de les entitats prestadores del servei públic d'avaluació contemplat a la Llei, en dependència de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya. Com a resultat de l'increment de sol·licituds presentades per a la valoració del grau de discapacitat, es va signar un conveni amb l'ICASS per a gestionar la valoració del grau de discapacitat i reconeixement de barems, creant-se així el primer Equip de Valoració i Orientació de la discapacitat.

Totes les persones entrevistades assenyalen el retard amb què s'ha produït la implantació de la legislació, fruit de les dificultats de posada en marxa de nou sistema d'atenció a la dependència que requereix un esforç important de coordinació i de mobilització de recursos per part de les diferents administracions implicades. La posada en marxa dels serveis de valoració i reconeixement és una de les causes d'aquest retard.

Mentre les sol·licituds es podien tramitar a partir de l'1 de gener de 2007, el sistema d'atenció a la dependència no havia concretat els criteris de valoració de la dependència, ni s'havien format els recursos humans necessaris per tramitar les sol·licituds, dur a terme les valoracions i els PIA.

²¹ Pels Serveis de Valoració de la Dependència (SEVAD).

L'allau de persones interessades va agreujar la situació i va produir un cert col·lapse en el sistema. Aquesta allau s'ha produït perquè les estimacions inicials del volum de persones en situació de dependència no han estat precises; s'han triplicat en el cas de les persones en situació de Gran Dependència (grau III). Aquesta situació s'ha donat tant en el conjunt català com a Sabadell.

En l'actualitat, s'assenyala aquesta fase de col·lapse en el sistema de valoració i reconeixement ja s'ha normalitzat i només hi ha un cert retard amb l'elaboració dels PIA.

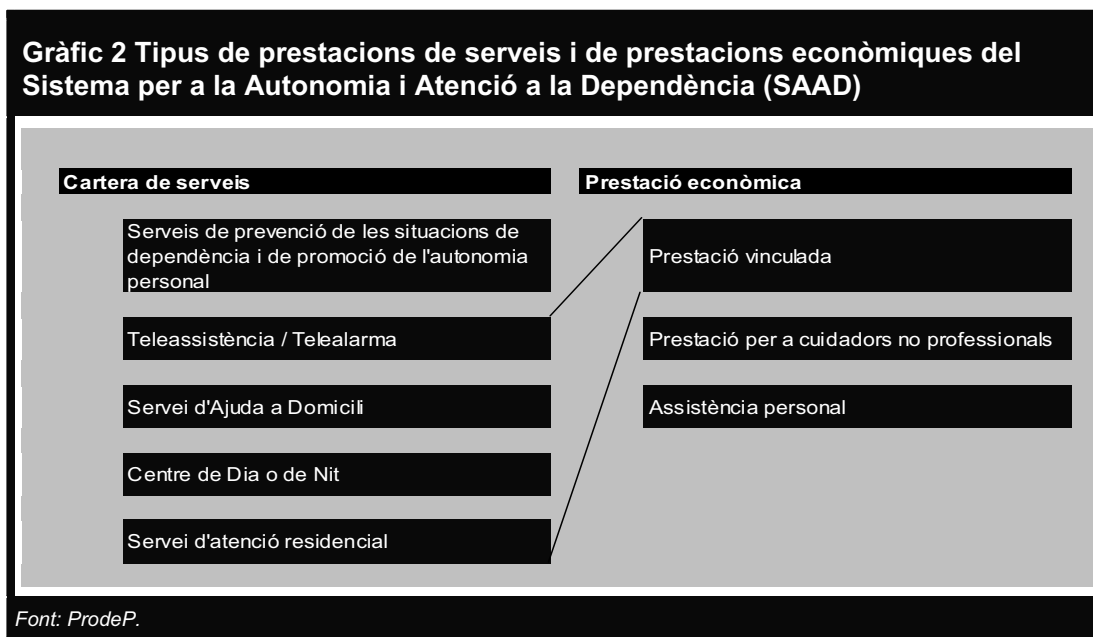
Prestacions i serveis

L'atenció a la dependència preveu dos tipus de prestacions, cadascuna de les quals generadora d'un impacte diferent en el mercat de treball. Aquestes són:

- **Prestació de servei**: Constitueixen el gruix i la peça cabdal del sistema. Són serveis prestats a través de la xarxa pública. L'administració assegura que els centres i serveis públics o privats concertats estiguin degudament acreditats.
- **Prestació econòmica**: S'atorga quan es donen les circumstàncies familiars o d'un altre tipus adequades perquè la persona beneficiària pugui ser atesa en el seu entorn familiar i la persona que la cuidi rebi una compensació econòmica (prestació econòmica per a vetlladors no professionals) o bé per a què es compri un determinat servei de caràcter públic (prestació econòmica vinculada).

Convé fer esment, que la prestació econòmica no és incompatible amb la prestació d'un servei, atès que hi ha mecanismes de complementarietat. Així, hi ha persones que reben prestacions econòmiques i alhora serveis.

En el següent diagrama s'estructuren visualment els diferents tipus de prestacions que configuren el Sistema per a la Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD) a les quals es pot accedir.

Per la novetat que representen, es detallen les següents prestacions del catàleg de la LAPAD:

Serveis de prevenció de les situacions de dependència i de promoció de l'autonomia personal

Diferents serveis que tenen com a objectiu prevenir les situacions de dependència. L'objectiu és prevenir l'aparició o l'agreujament de les malalties o discapacitats i de les seves seqüeles. La prevenció s'efectua a través del desenvolupament coordinat entre els serveis socials i de salut mitjançant la implementació d'actuacions de promoció de condicions de vida saludables, programes específics de caràcter preventiu i de rehabilitació dirigits a les persones grans i persones amb discapacitat. És un servei en què les noves tecnologies pot tenir un rol important.

Servei d'Assistent/a personal

El servei d'Assistent/a personal, es dirigeix a persones amb discapacitat física, en situació de dependència i amb capacitat d'autodeterminació, per tal de fomentar la seva vida independent, promovent i potenciant la seva autonomia personal.

El model d'assignació de prestacions i serveis plantejat amb el desenvolupament de la LAPAD a Catalunya es basa en els següents elements:

- Els Serveis de Teleassistència i Telealarma segons la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials són de competència obligatòria pels ajuntaments majors de 20 mil habitants i pels consells comarcals. Es tracta d'un servei que anteriorment ja es prestava gràcies a la col·laboració de la Diputació de Barcelona. Generalment, vehiculat a través de convenis signats amb diferents organitzacions, com l'IMSERSO o la Creu Roja.

- Els Serveis d'Atenció a Domicili constitueixen un dels pilars del nou sistema d'atenció a la dependència. Així, es promou l'autonomia personal a la pròpia llar, millorant la qualitat de vida de les persones dependents sense necessitat d'haver de recórrer a d'altres serveis (com la residència o el centre de dia). A l'igual que els Serveis de Teleassistència, aquest és un tipus de servei de competència obligatòria pels ajuntaments majors de 20 mil habitants i pels consells comarcals que agrupin municipis de menys de 20 mil habitants.
- El Servei de Centre de dia o serveis d'atenció residencial és un dels puntals de l'atenció a la dependència, en tant que ha esdevingut un dret universal i que convé garantir-lo a tots els ciutadans i ciutadanes que el requereixen. Les places a oferir poden tenir caràcter públic, concertat o ser places col·laboradores.
- La Prestació econòmica vinculada és de caràcter temporal i es reconeix només quan l'accés a un servei públic o concertat no sigui possible, i s'estableix en funció del grau, el nivell de dependència i la capacitat econòmica del/de la beneficiari/ària. La prestació vinculada al servei requereix que aquest servei sigui prestat per una entitat o un centre acreditat per la xarxa de SAAD.
- La LAPAD preveu que la Prestació econòmica per a vetlladors no professionals tingui un caràcter excepcional i que convé recorre-hi en casos puntuals. Les prestacions de serveis del SAAD han d'esdevenir la peça bàsica del sistema. La persona Cuidadora s'ha de donar d'alta a la Seguretat Social,²² la prestació ha d'anar d'acord amb la capacitat econòmica de la persona beneficiària i s'han de complir les condicions adequades de convivència i habitabilitat. A més, la Llei preveu que la persona s'incorpori a programes de formació, informació i descans.
- El Servei d'Assistent/a personal es basa en la contractació d'una assistència personal professional que facilita a la persona beneficiària una vida més autònoma. Per tant, la contractació implica donar d'alta a la Seguretat Social a la persona escollida a través d'una nova figura creada *ad hoc*. Aquest és, de fet, un dels instruments a partir dels quals es pretén dignificar la figura del Cuidador/a (a més de la prestació per a Cuidador/a no professional). L'assistent/a personal cotitza a la Seguretat Social i té dret a percebre pensió (sempre i quan compleixi els requisits mínims).

Per tant, el model de provisió de serveis es centraria en una primera fase amb l'atenció residencial i en menor mesura de l'atenció a domicili i el suport en Centres de Dia (corresponent a l'atenció de les persones en situació de Gran Dependència i Dependència Severa), i en una segona fase, l'atenció rebuda per Cuidadors/es no professionals i l'Assistent/a personal (per les persones amb Dependència Moderada).

²² La figura del vetllador és contradictòria. La seva activitat és considerada com a "no laboral" atès que no es remunera amb un salari, sinó que s'atorga una prestació a la persona amb dependència (persona beneficiària). En canvi, però, s'inclou obligatòriament al règim general de la Seguretat Social i es concerta un conveni especial (un instrument que 'a priori' no està concebut per aquest ús).

D'altra banda, la nova legislació obliga a dur a terme un procés de registre i acreditació als operadors si es vol formar part de la xarxa de prestadors de serveis. Els requeriments que s'exigeixen depenen del tipus d'entitat i del procés que es vol dur a terme. A) Registrada: Les entitats estan obligades a sol·licitar la inscripció en el Registre d'Entitats, Serveis i Establiments Socials per tal d'obtenir l'autorització administrativa. B) Registrada i acreditada: necessari per les entitats que concertin o tinguin places col·laboradores. C) Registrada però no acreditada: Es tracta d'entitats privades en la seva totalitat.

Pel que fa a l'àmbit institucional de prestació de serveis, la LAPAD assenyala el caràcter prioritari de la provisió pública però destaca també el paper important que ha de tenir la iniciativa social en el desenvolupament futur del sistema.

La demanda social d'atenció a la dependència a Sabadell: situació actual i previsions

Evolució recent i projeccions dels col·lectius potencialment usuaris dels serveis d'atenció a la dependència

L'evidència empírica mostra que hi ha una relació molt directa entre dependència i edat. Tanmateix, no es pot supeditar la dependència al col·lectiu de persones de la tercera edat, encara que aquest sigui el més afectat. És en aquest sentit que la Llei d'atenció a la dependència inclou, a més de les persones grans, el col·lectiu de persones amb discapacitat.

A Sabadell el 16,6% de la població de la ciutat té 65 o més anys l'any 2009. Segons les dades de renovació padronal del 2008 (les darreres oficials disponibles), aquesta xifra és la segona més alta de la comarca, només superada per Sant Llorenç Savall amb el 20,36%. A la comarca és del 13,41%.

Durant el període 2000-09 s'ha passat de 30.669 persones en aquest grup d'edat a les 32.326 actuals, un increment del 5,4% (un 0,6% de mitjana anual). L'augment no és molt important en termes globals. De fet, el grup de 65-74 anys s'ha reduït considerablement, mentre que les persones de més de 75 anys s'ha incrementat notablement, sobretot les de 80 i més anys que han incrementat en un 44,1%. Això s'explica per la generació buida de la Guerra Civil espanyola i dels anys immediatament posteriors.

Les projeccions realitzades pel Centre d'Estudis Demogràfics per a l'Ajuntament de Sabadell apunten que en els propers anys el col·lectiu de persones grans augmentarà amb major intensitat que els darrers anys. De fet, pel període 2010-18 es preveu un increment del 12,8% (1,8% de mitjana anual). És a dir, de cara al 2018 se superarà la xifra de 39 mil persones grans a la ciutat. Tanmateix, tot i l'augment en termes absoluts, la proporció de persones de 65 i més anys es mantindria en el 16,9% (només 3 dècimes de punt per sobre del 2009).

El buit generacional ha comportat que mentre les taxes d'envelliment²³ s'han anat reduint en els darrers anys, les de sobreenvelliment²⁴ s'han incrementat

²³ Població de 65 i més anys sobre el total.

notablement. De fet, les taxes de sobreenvelliment durant el període analitzat passen del 21,4% l'any 2000 al 29,2% l'any 2009. És a dir, prop d'una de cada quatre persones grans a Sabadell té 80 o més anys. Aquesta constatació té implicacions importants pel que fa a un més que probable augment de la prevalença de les situacions de dependència entre la gent gran, i també en el tipus de prestacions i serveis requerits.

Taula 1 Evolució de la població de 65 o més anys per grups d'edat a Sabadell, 2000-2009

Habitants

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
65-69 anys	9.539	9.614	9.631	9.549	9.033	8.267	8.382	7.966	7.709	7.694
70-74 anys	8.230	8.356	8.339	8.493	8.721	8.818	8.868	8.911	8.788	7.936
75-79 anys	6.343	6.534	6.811	6.985	7.068	7.175	7.278	7.298	7.437	7.249
80 o més anys	6.557	6.893	7.270	7.725	8.059	8.475	8.800	9.222	9.568	9.447
Total	30.669	31.397	32.051	32.752	32.881	32.735	33.328	33.397	33.502	32.326

Taula 2 Projeccions de població de 65 o més anys per grups d'edat a Sabadell, 2010-2018

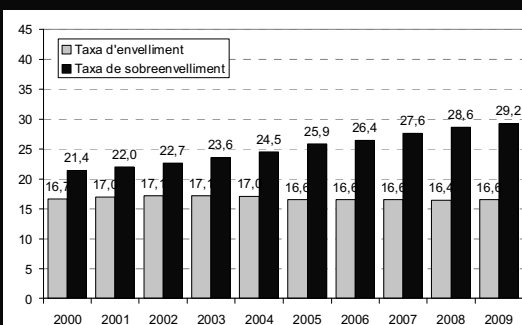
Habitants

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
65-69 anys	8.925	9.105	9.498	9.908	10.279	10.436	10.215	10.316	10.343
70-74 anys	7.629	7.739	7.401	7.206	7.600	8.328	8.504	8.870	9.254
75-79 anys	7.759	7.825	7.876	7.818	7.449	6.844	6.967	6.702	6.565
80 o més anys	10.278	10.624	10.972	11.352	11.747	12.085	12.359	12.637	12.852
Total	34.590	35.293	35.747	36.285	37.076	37.693	38.046	38.525	39.015

Font: Idescat. Padró Continu de Població 2001-2008 i Ajuntament de Sabadell, Padró a 1 de gener de 2009. Projeccions del Centre d'Estudis Demogràfics (UAB) per l'Ajuntament de Sabadell. Hipòtesi Alta.

Gràfic 3 Taxes d'envelliment i sobreenvelliment a Sabadell, 2000-2009

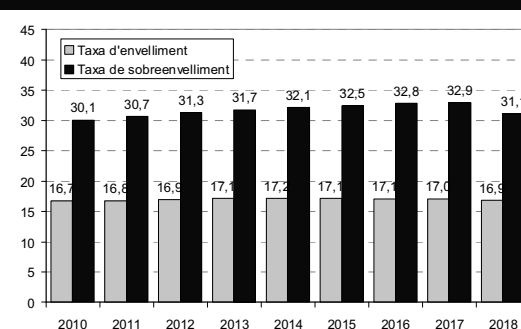
Percentatge

Font: Idescat. Padró Continu de Població 2001-2008 i Ajuntament de Sabadell, Padró a 1 de gener de 2009.

Gràfic 4 Projeccions de les taxes d'envelliment i sobreenvelliment a Sabadell, 2010-2018

Percentatge

Font: Projeccions del Centre d'Estudis Demogràfics (UAB) per l'Ajuntament de Sabadell. Hipòtesi Alta.

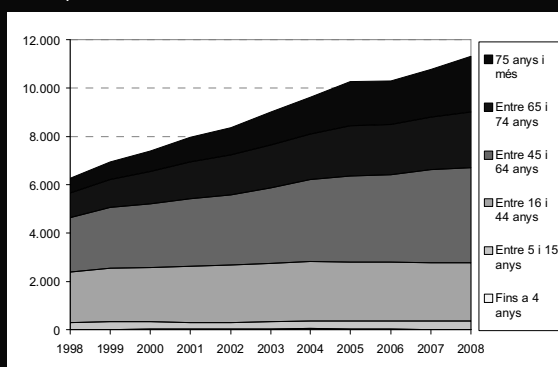
Pel que fa les persones amb discapacitat, les dades del Sistema d'Atenció a

²⁴ Població de 80 i més anys respecte el col·lectiu de més de 65 anys.

Persones Disminuïdes del Departament d'Acció Social comptabilitzen que el 5,4% de la població de Sabadell té algun tipus de discapacitat reconeguda. Aquest grau d'incidència és exactament igual al del conjunt de Catalunya i l'evolució ha estat també similar al llarg del període 1998-2008, on el que s'observa és un increment en el grau de protecció social d'aquest col·lectiu atesa l'evolució de la taxa relativa d'incidència, sobretot en els grups d'edat més joves. En deu anys, la proporció de població amb alguna discapacitat reconeguda ha augmentat en 2 punts percentuals. S'ha passat de les 6.287 persones l'any 1998 a les 11.307 de l'any 2008.

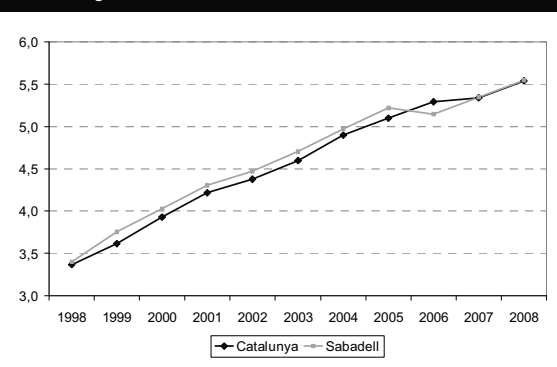
Gràfic 5 Evolució de les persones reconegudes legalment com a discapacitades per edats a Sabadell, 1998-2008.

Núm. persones

Gràfic 6 Evolució de la proporció de persones reconegudes legalment com a discapacitades en la població a Sabadell i Catalunya, 1998-2008.

Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Sistema d'Atenció a Persones Disminuïdes. Departament d'Acció Social

Previsions inicials i persones reconegudes com a dependents

Prenent com a base els estudis previs a la redacció de la Llei, el ProdeP —per a tot Catalunya— i la Diputació de Barcelona —per als municipis més importants de la província— han formulat models per estimar la població potencial en situació de dependència i, al mateix temps, conèixer la demanda de serveis.

Segons aquestes previsions a Sabadell l'any 2009 es comptabilitzarien 961 persones en la categoria de Gran Dependents (grau III, nivells 1 i 2) i 1.709 persones amb Dependència Severa (grau II, nivells 1 i 2). Com que fins al període 2010-11 no entren a formar part del sistema les persones amb Dependència Severa de nivell 2, es pot considerar que el nombre de persones amb dret a prestació l'any 2009 s'estima en unes 2000 pel conjunt de la ciutat. Aquesta xifra representa un nivell de cobertura, segons el calendari de desplegament, entre el 35-40% de les persones amb algun grau de dependència (que s'estima en 5.540 persones).

Taula 3 Previsió de les persones dependents segons els graus de dependència l'any 2009 i el 2015 a Sabadell

	2009		2015	
	Núm.	%	Núm.	%
Grau I	2.869	51,8	3.157	51,2
Grau II	1.709	30,8	1.934	31,4
Grau III	961	17,3	1.075	17,4
Total	5.540	100,0	6.165	100,0

Font: Escenaris per a la planificació territorial de serveis d'autonomia i atenció a la dependència a la província de Barcelona, 2009-2015. Diputació de Barcelona.

A juny de 2009, es constata que la realitat supera les estimacions. En el moment actual del desplegament de la Llei, tenen dret a la prestació les persones que es troben en situació de Gran Dependència (Grau III) i les que es troben en Dependència Severa (Grau II, nivell 2).

A partir de les valoracions fetes, a Sabadell el nombre de persones valorades com a gran dependents és de 3.067 (3,4 vegades més que el total estimat) i les persones valorades amb dependència severa és de 1.114 (el 34,82% per sota del valor estimat). En aquest darrer cas, s'ha de tenir en consideració que durant el 2010 també poden tramitar les sol·licituds les persones en situació de Dependència severa de nivell 1 i que, en conseqüència, amb força probabilitat s'assoliran o també se superaran les previsions fetes. En total, el nombre de persones amb dret a rebre prestacions del sistema d'atenció a la dependència és de 4.181.

Taula 4 Persones dependents i graus reconeguts a Sabadell i Catalunya, juny 2009

En valors absoluts i percentatge

Dades històriques	Sabadell		Catalunya	
	Núm.	%	Núm.	%
Tipus valoració				
Grau 3	3.067	62,4	85.927	55,0
Grau 2	1.114	22,7	39.058	25,0
Grau 1	286	5,8	21.872	14,0
Sense grau	447	9,1	31.246	20,0
Total amb dret	4.181	85,1	124.984	80,0
Total sense dret	733	14,9	9.374	6,0
Total valoracions	4.914	100,0	156.230	100,0

Font: ProdeP.

Les estimacions inicials del volum de persones en situació de dependència no han resultat precises, el nombre de persones amb dret a la prestació de dependència s'ha superat amb escreix i ha provocat un cert col·lapse inicial del sistema de valoració i reconeixement, tal com s'ha comentat amb anterioritat.

La prestació de serveis a Sabadell

El teixit empresarial i l'ocupació del sector

Segons dades del Departament de Treball,²⁵ al segon trimestre de 2009 es comptabilitzen 27 centres de cotització corresponents a *Serveis socials amb allotjament*²⁶ i 19 centres de *Serveis socials sense allotjament* a Sabadell. En total 46 centres de cotització amb 1.243 treballadors (entre assalariats i autònoms). L'ocupació en ambdós subsectors és força similar, amb l'equivalent a uns sis-cents llocs de treball en cadascun.

Taula 5 Centres de cotització, assalariats (RGSS) i treballadors autònoms (RETA) a Sabadell per subsectors d'activitat relacionats amb l'atenció a les persones en situació de dependència (2n trimestre del 2009)

Descripció	Centres de cotització	Treballadors RGSS	Treballadors RETA	Total
Serveis socials amb allotjament (CCAE09 87)	27	613	19	632
Serveis socials sense allotjament (CCAE09 88)	19	591	20	611
Total	46	1.204	39	1.243

Font: Registre d'Entitats del Departament d'Acció Social i Ciutadania (juny 2009)

Tanmateix, aquestes dades del Departament de Treball sobreestimen lleugerament tant el nombre d'establiments com el de llocs de treball que són objecte d'aquest treball, atès que contemplen alguns serveis que no estan inclosos en la cartera de serveis de la LAPAD. D'altra banda, l'anàlisi d'aquests epígrafs no inclou els Serveis d'Atenció a Domicili que sovint no disposen de centres de cotització en els territoris on presten els seus serveis.

El Registre d'Entitats del Departament d'Acció Social i Ciutadania²⁷ permet fer una anàlisi més acurada de les entitats i serveis que es presten en l'àmbit de Sabadell i en relació als serveis contemplats per la Llei, tot i que no permet una estimació dels llocs de treball que genera el sector. L'anàlisi d'aquesta font d'informació mostra que a Sabadell hi ha un total de 37 operadors que actuen en l'àmbit de la dependència i de l'atenció a les persones. En total, les entitats disposen de 50 establiments i ofereixen un total de 73 serveis. A continuació es detallen segons tipologia i tipus d'iniciativa:

²⁵ Registre General de la Seguretat Social (INSS).

²⁶ Inclou les llars residències per a persones grans, les residències assistides per a persones grans, els establiments per a persones assistides: centres residencials i habitatges amb serveis comuns per a persones amb discapacitat física. Tanmateix, també inclou altres serveis que no són objecte de les prestacions contemplades en la LAPAD (els habitatges tutelats, els establiments per al tractament de l'abús d'alcohol i de drogues, els centres sociosanitaris, les clíniques de repòs amb cures d'infermeria i els centres amb cures d'infermeria, entre d'altres).

²⁷ Consultable al Departament d'Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.

Taula 6 Núm. establiments relacionats amb la prestació de serveis d'atenció a la dependència a Sabadell, 2009.

Tipologia de servei	Pública	Privada	Social	Total
Llar residència per a gent gran temporal o permanent		1	1	2
Residència assistida per a gent gran - temporal o permanent		24	2	26
Servei de centre de dia per a gent gran	5	24	1	30
Centre residencial per persones amb discapacitats intel·lectuals			2	2
Llar residència per a persones amb discapacitats intel·lectuals			5	5
Servei de centre de dia per a discapacitats intel·lectuals			2	2
Servei d'ajuda a domicili		5	1	6
Total	5	54	14	73

Font: Registre d'Entitats del Departament d'Acció Social i Ciutadania (juny 2009)

Els operadors privats veuen amb expectatives i temor un procés que no saben quin rol acabarà donant l'administració als serveis d'iniciativa mercantil que actualment es presten.

El caràcter universal de la Llei augmenta la incertesa sobre el futur del sector privat d'atenció a les persones dependents.

Les entitats d'iniciativa social, tot i que la Llei els confereix un rol rellevant en la prestació de serveis, es troben en la mateixa situació d'incertesa.

S'apunta que els operadors de menor dimensió tindran força dificultats per passar a formar part de la xarxa de prestació pública de serveis.

L'oferta de serveis d'atenció a la dependència a Sabadell

L'atenció residencial

L'any 2008 a la ciutat de Sabadell hi ha un total de 1.141 places en **residències per a gent gran**. La major part d'aquests recursos són d'iniciativa mercantil (880, el 77,1%) i d'iniciativa social (261, el 22,9%). No consta l'oferta de places de residència en institucions públiques a la ciutat. L'any 2009 l'oferta s'ha incrementat amb 15 places més. En total 1.156 places de les quals 1.024 són de Residència assistida i 132 de Llar residència.

A Sabadell, l'any 2008, es registra 2,06 places de residència per a cada cent persones de 65 i més anys, quan a la província la proporció és de 2,57. En el gràfic 10 s'observa que la ràtio ha anat en augment a la província de Barcelona i que, en canvi, s'ha mantingut estable i lleugerament a la baixa a Sabadell. Només en el període 2007-2008 sembla produir-se un lleuger repunt.

Segons les xifres publicades pel Departament d'Acció Social, el Vallès Occidental és una de les comarques de la província amb una menor cobertura pública de places²⁸: de l'1,77%²⁹. L'objectiu de la Generalitat és assolir una cobertura de l'1,96% de cara al 2012. Força per sota de la majoria de

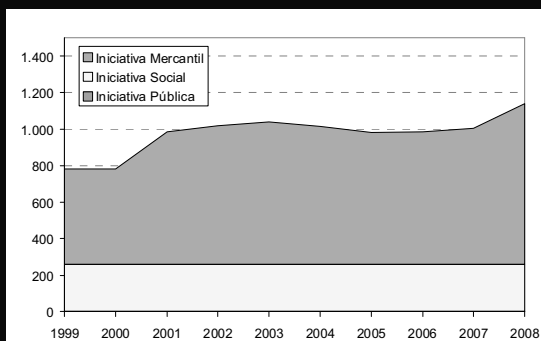
²⁸ L'oferta pública està constituïda pels equipaments de titularitat de la Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, així com dels Ens Locals i també els de titularitat privada, amb places concertades o col·laboradores.

²⁹ Segons Mapa de Serveis Socials. Actualització de dades bàsiques 2007.

comarques catalanes, que estan entre el 2 i 4%. En l'actualitat hi ha 691 places en desenvolupament i està previst promoure 571 places pel 2012.

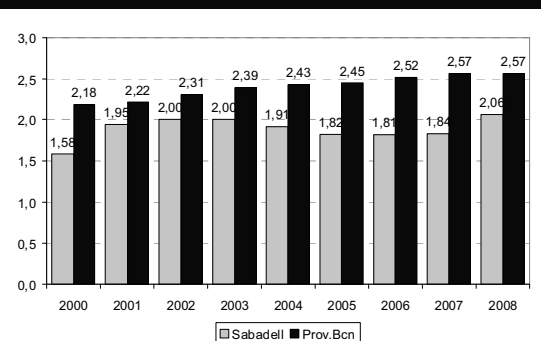
Gràfic 7 Evolució de les places en residències per a gent gran segons naturalesa jurídica a Sabadell. 1999-2008.

Núm. places

Gràfic 8 Evolució de la ràtio de places en residències per a gent gran sobre població de 65 i més anys a Sabadell i província. 2000-2008.

Ràtio

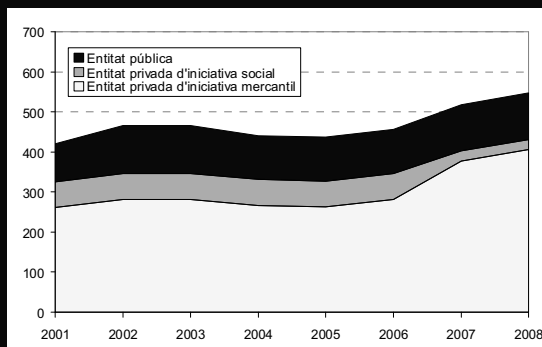
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Pel que fa als **Centres de Dia** a Sabadell es registren 30 centres l'any 2009 segons les mateixes fonts, els quals comptabilitzen un total de 548 places. La majoria de les places corresponen a entitats privades d'iniciativa mercantil (407, el 74,3%), en segon terme hi ha les públiques (116, el 21,2%) i amb molt poca oferta, les places d'entitats privades d'iniciativa social (25, el 4,6%). Hi ha 24, 5 i 1 centres respectivament.

Segons el Departament d'Acció Social la taxa de cobertura pública al Vallès Occidental és de 0,52% (en la línia d'altres comarques de la província). L'objectiu és assolir una cobertura del 0,55% de cara al 2012. En l'actualitat hi ha 173 places en desenvolupament i està previst promoure 102 places més pel 2012.

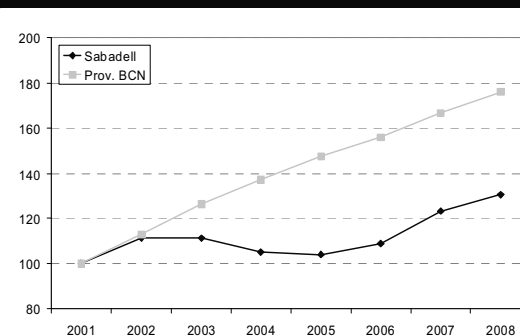
Gràfic 9 Evolució de les places en centres de dia per a gent gran segons naturalesa jurídica a Sabadell. 2001-2008.

Núm. places

Gràfic 10 Evolució de les places en centres de dia per a gent gran a Sabadell i província. 2001-2008.

Índex (1999=100)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Els recursos residencials per a persones amb discapacitat es classifiquen en: Centres residencials per a persones amb disminució,³⁰ Llars residencials per a persones amb disminució³¹ i Centres d'Atenció Especialitzada (servei de dia).

Quant a les **Llars residencials per a persones amb discapacitat**, Sabadell compta l'any 2009 amb 47 places en aquest tipus de centre. La xifra ha romàs gairebé invariable en els darrers anys (només l'any 2005 se'n van tenir cinquanta-dues, tot i que l'any següent aquest increment es va perdre). Totes les places són de cinc entitats privades d'iniciativa social.

El nombre de **Centres residencials per a persones amb discapacitat** no ha variat en els darrers vuit anys. A Sabadell es computen dos centres (entitats privades d'iniciativa social), amb un total de 77 places.

Es comptabilitzen a Sabadell trenta-cinc places en **Centres d'Atenció Especialitzada per a persones amb discapacitats** (en dos centres diferents). Segons el Departament d'Acció Social i Ciutadania, a la comarca hi ha un total de 47 places i actualment estan en desenvolupament 12 places i en pel 2012 està previst promoure'n 15 més.

L'atenció domiciliària

El Registre d'Entitats del Departament d'Acció Social i Ciutadania comptabilitza sis empreses que ofereixen serveis d'atenció domiciliària a Sabadell. Tanmateix, atesa les característiques en la provisió d'aquest servei (que no

³⁰ Centre que ofereix els serveis d'acolliment residencial de caràcter temporal o permanent que té una funció substitutòria de la llar, adequats per acollir persones amb un alt grau d'afectació que necessiten atenció i suport per a les activitats de la vida diària i que, per raons familiars, socials o de localització geogràfica, no poden viure a casa seva, de manera que és indispensable ingressar-les de manera temporal o permanent en un centre d'aquestes característiques (Idescat, 2009).

³¹ Centre que ofereix els serveis d'acolliment residencial de caràcter temporal o permanent per a persones disminuïdes amb autonomia per a les activitats de la vida diària, quan la seva permanència en la llar familiar ha esdevingut impossible o desaconsellable com a conseqüència de problemes derivats de la mateixa disminució, per manca de família o pel fet de no disposar de condicions sociofamiliars i assistència adequades (Idescat, 2009)

requereix una seu o establiment pel desenvolupament de l'activitat i que es pot organitzar la prestació des d'un altre territori), aquesta xifra és ben probable que infravalori la situació real de la prestació d'aquests serveis a la ciutat.

Pel que fa a l'oferta pública, l'Ajuntament de Sabadell proporciona els següents serveis en l'àmbit domiciliari:

Serveis d'atenció a domicili

- Servei Atenció Domiciliària i Servei d'Auxiliar de la Llar
- Àpats a domicili

Serveis de suport a l'autonomia a la pròpia llar

- Servei de teleassistència
- Petits arranjaments de la Llar
- Ajudes tècniques

Pel que fa als Serveis Atenció Domiciliària (SAD) i Serveis d'Auxiliar de la Llar (SALL), l'any 2007 es varen prestar un total de 120.655 hores anuals i el 2008 es varen incrementar fins a 178.810 hores, un 48,2% més.

En nombre d'atencions, el servei va atendre 681 persones el 2006 (que representa una cobertura del 2,06%),³² l'any 2007 817 (2,45%) i el 2008 es va doblar l'atenció fins a les 1.661 persones (el 4,30%). Aquest darrer any es va incrementar el nombre de persones ateses en un 103,3%.

La Llei de Serveis Socials obliga als ajuntaments a tenir cobert el 4% de la població major de 65 anys amb atenció domiciliària. En conseqüència, els nivells de cobertura a la ciutat aconsegueix amb les exigències normatives actuals. Tanmateix, el nombre d'hores per beneficiari ha disminuït de 148 hores/any l'any 2007 a 108 l'any 2008.

Estimació i perspectives pel que fa a la demanda de serveis, ocupació i requeriments formatius a Sabadell

Situació actual de l'assignació de prestacions

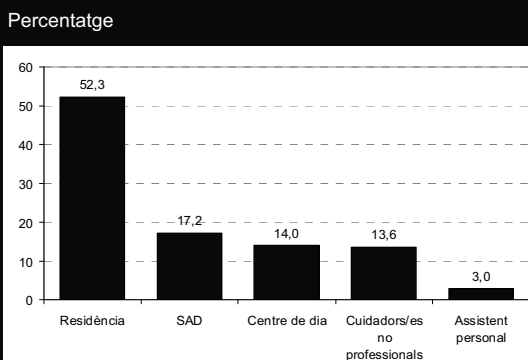
En base al model de provisió plantejat per la Llei, les estimacions fetes per a Sabadell a l'any 2009, donen que el 52,3% de les prestacions serien de serveis residencials, el 17,2% de SAD, el 14% de Centre de Dia, el 13,6% Cuidadors/es no professionals i el 3,0% d'Assistents/es personals (vegeu el gràfic 11).

Si es comparen les estimacions amb les assignacions reals de prestacions i serveis per a Sabadell (vegeu el gràfic 12), s'observa com a el model d'atenció que s'està donant a les persones en situació de gran dependència i dependència severa no es centra amb el model residencial d'atenció, ni en

³² Sobre el total de persones de 65 i més anys.

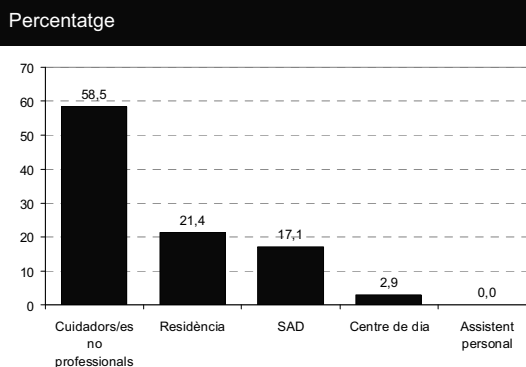
d'atenció al domicili per serveis professionals, sinó que el model actual de prestacions potencia el model de cuidador/a no professional, més pensat per atendre a situacions de dependència moderada.

Gràfic 11 Estimació de l'assignació de prestacions de servei i prestacions econòmiques a Sabadell, 2009

Font: Escenaris per a la planificació territorial de serveis d'autonomia i atenció a la dependència a la província de Barcelona, 2009-2015. Diputació de Barcelona.

Gràfic 12 Assignació de prestacions de servei i prestacions econòmiques a Sabadell, juliol 2009

Font: Prodep. 1 de juliol de 2009.

En el darrer informe de seguiment del desplegament de la Llei (Prodep, s. d), al juny del 2009, del total de 81.483 prestacions a Catalunya, el 58,3% corresponen a prestacions econòmiques d'atenció al domicili (inclou Cuidador/a no professional, Assistent/a personal i Servei d'Ajuda a Domicili), el 15,0% prestacions econòmiques vinculades a una residència o Centre de Dia i el 26,6% són prestacions en serveis.

Si es compara la situació de Sabadell amb la que s'està donant al conjunt del territori català s'observa com tres de cada quatre beneficiaris del sistema reben prestacions econòmiques d'atenció a domicili (molt per sobre del 58% català), el 17,7% prestacions econòmiques vinculades a serveis (lleugerament per sobre del 15,0% català) i només el 6,7% dels beneficiaris reben prestacions en forma de serveis directes (molt per sota del 26,6% català).

Malgrat aquest balanç, el mateix informe constata pel conjunt català una reducció progressiva important de l'atorgament de prestacions econòmiques per Cuidador/a no professional: passen del 72% al 1r trimestre de 2008 al 53% el 1r. trimestre de 2009. En termes econòmic, s'ha augmentat considerablement l'esforç inversor i el 1r. semestre de 2009 ja supera tot el 2008. Fet que evidencia, en part, el canvi en el model d'assignació de prestacions.

Taula 7 Persones beneficiàries del SAAD segons tipus de prestació o servei a Sabadell*, juliol 2009

Prestació o servei	Núm.	%
Prestacions econòmiques d'atenció a domicili	1.883	75,6
Prestacions econòmiques vinculades	440	17,7
Prestacions en serveis	168	6,7
Total persones beneficiàries	2.491	100,0
Detall (descendent)		
Cuidador no professional	1.436	57,6
Vinculada a Residència	392	15,7
Cuidador no professional i Servei d'Ajuda a Domicili	373	15,0
Residència Discapacitats	74	3,0
Residència Gent Gran	68	2,7
Vinculada a Centre de Dia	48	1,9
Cuidador no professional i Servei d'Ajuda a Domicili i Teleassistència	34	1,4
Cuidador no professional i Teleassistència	21	0,8
Servei d'Ajuda a Domicili	11	0,4
Centre de Dia Discapacitats i Cuidador no professional	11	0,4
Centre de Dia Gent Gran i Cuidador no professional	10	0,4
Servei d'Ajuda a Domicili i Vinculada a Centre de Dia	6	0,2
Centre de Dia Gent Gran i Servei d'Ajuda a Domicili	3	0,1
Vinculada a SAD	2	0,1
Centre sociosanitari	1	0,0
Centre de Dia Discapacitats i Servei d'Ajuda a Domicili	1	0,0
Total persones beneficiàries	2.491	100,0

Font: ProdeP. 1 de juliol de 2009.

(*) El nombre total de persones beneficiàries no es correspon amb el núm. De PIA de la Taula 1 perquè la data de referència és 12 de juny de 2009 i les assignacions de prestacions d'1 de juliol de 2009.

Les previsions inicials plantejaven un model d'atenció a la dependència centrat, en una primera fase, en l'atenció residencial i un impuls dels Serveis d'Atenció Domiciliària, atès que els primers beneficiaris del sistema serien les persones amb graus majors de dependència.

El fet que el nombre de persones dependents hagi estat superior al previst i el dèficit de provisió pública de serveis ha desviat la provisió d'aquests serveis centrals del model d'atenció a la dependència cap a d'altres prestacions: la prestació per a Cuidadors/es no professionals.

A Sabadell, aquesta situació és molt més accentuada, a causa de la inexistència de places públiques en l'atenció residencial, fet que dificulta la prestació directe d'aquest servei. Així ho constaten les baixes xifres de persones amb prestació de residència.

Malgrat la Llei defineix el "caràcter excepcional" d'aquesta prestació, tres de cada quatre persones amb prestació assignada a Sabadell són ateses per Cuidadors/es no professionals. Més de la meitat només reben aquest tipus de prestació (el 57%).

En un context de recursos limitats amb aquesta solució s'ha donat cobertura a la majoria de beneficiaris que s'incorporaven al sistema.

Des de ProdeP, s'afirma que s'està en un model d'assignació de prestacions provisional, en què la incapacitat a curt termini de dotar d'una provisió pública de serveis ha comportat un model centrat en la prestació econòmica. De fet, les darreres xifres d'assignació de prestacions ja mostren clarament un increment important de les prestacions en serveis.

També es posa èmfasi en la voluntat que les persones que en l'actualitat reben prestacions econòmiques vinculades (i així ho sol·licitin) puguin ser ateses en centres i serveis públics o concertats.

En la mateixa línia es posiciona l'Ajuntament, que vol anar incrementant la provisió de serveis domiciliaris.

La mala conjuntura econòmica ha ajudat que es consolidés l'opció de prestació econòmica per a Cuidador/a no professional davant la resta, ja que han esdevingut una font d'ingressos en unitats familiars on diversos membres es troben a l'atur.

Es critica que la prestació econòmica per l'atenció en l'entorn familiar no garanteix la qualitat de la prestació, per la manca de formació del Cuidador/a no professional i perquè les condicions en les quals viu el beneficiari poden no ser les correctes.

En relació amb aquest punt, també es comenta que en l'actualitat no es fa el seguiment previst per la Llei de la utilització dels serveis en les prestacions econòmiques vinculades, ni el seguiment de la qualitat de l'atenció de les persones beneficiàries que han optat per les prestacions econòmiques per Cuidadors/es no professionals. Aquest està previst que es posi en marxa quan el sistema ja estigui desenvolupat de forma més àmplia.

Finalment, pel que fa a les prestacions també s'assenyala que el baix nombre de prestacions en l'àmbit residencial evidència que hi ha un nombre important de persones que no ha fet la sol·licitud de valoració o que no li ha estat encara assignada aquesta prestació (està en procés). Les reticències a perdre ajudes que ja perceben ha portat a un segment important de les persones a no iniciar els tràmits legals.

Perspectives pel que fa a la demanda de serveis i l'impacte en l'ocupació

Un dels objectius principals de la nova legislació era la generació d'ocupació i la regulació de moltes activitats que fins ara s'inclouen en la al·legalitat. Un dels exemples que es posava era el de la prestació econòmica per Cuidador/a no professional, que es preveia faria aflorar l'activitat submergida que es donava a l'entorn de la cura de persones dependents.

El desenvolupament dels SEVAD i l'establiment dels primers passos de la Llei va comportar la creació de nous llocs de treball, però en termes quantitius són pocs.

Tot i així, des dels Serveis Socials Bàsics, es manifesta una insuficient dotació de personal per la gestió dels recursos relacionats amb l'atenció a la dependència.

En el moment actual, hi ha la sensació generalitzada que malgrat la Llei preveia un augment elevat de la demanda de places residencials, aquest no s'ha produït. Altrament, alguns entrevistats manifesten que s'ha donat l'efecte contrari. La mateixa situació s'ha donat en els serveis de Centre de dia.

Amb la voluntat que a mitjà termini la demanda de places residencials i de centres de dia augmenti, l'administració està adaptant els preus dels serveis per tal que competeixin amb la prestació econòmica.

En l'àmbit domiciliari, tot i l'increment de provisió pública de serveis, el model provisional adoptat centrat en la prestació per Cuidador/a no professional ha provocat que l'impacte sobre l'ocupació sigui baix.

Pel que fa a la demanda privada de serveis, s'assenyala que hi ha hagut un descens degut a l'empitjorament de les condicions econòmiques de les famílies usuàries del servei, però es preveu que amb la recuperació econòmica s'incrementi la demanda.

En l'atenció a domicili, també s'indica que no s'ha optat d'una manera decidida per la figura de l'Assistent/a personal, que és substituïda altre cop pel Cuidador/a no professional.

I una desviació important respecte a les previsions és el fet que no s'estan produint les afiliacions inicialment previstes a la Seguretat Social en relació amb la prestació econòmica per Cuidador/a no professional i, per tant, no es tradueix en ocupació ni té un retorn al sistema contributiu.

Qualitat en la prestació dels serveis i de l'ocupació

En un sector en què tradicionalment s'ha destacat per la manca de qualitat de l'ocupació, la legislació pretenia millorar i dignificar la professió. Aquest objectiu comportaria, de retruc, a la visibilitat positiva dels ocupats i ocupades del sector i augmentaria l'atracció de noves persones per treballar-hi.

Diversos estudis i experts posen de manifest la necessitat de millorar la qualitat de l'ocupació del sector per tal d'atreure més persones i resoldre la manca de professionals detectada en els darrers anys (el sector només era capaç d'atreure persones amb baixa qualificació i persones d'origen estranger amb pocs coneixements de l'idioma).

Les condicions laborals (alt índex de rotació, alt nivell d'estrès, jornada de treball irregular, baixa remuneració, manca de definició de les funcions de cada perfil professional, etc.) conformen un punt feble que té impacte directe sobre la voluntat de les persones a l'hora de treballar en el sector i, en general, per prestigiar el sector.

Malgrat les condicions laborals dures, la crisi econòmica està atraient a persones més qualificades al sector. Tot i així, es considera que aquesta serà una situació conjuntural si no es milloren estructuralment aspectes relacionats amb el prestigi social i de condicions laborals del sector.

Algunes persones entrevistades apunten que les prestacions econòmiques per Cuidador/a no professional tampoc ajuden la millora de la professionalització del sector i que aquest model pot posar en perill el futur desenvolupament del sector. De fet introduint la figura del Cuidador/a no professional es considera que s'està desprofessionalitzant el sector. S'envia el missatge que "qualsevol persona pot tenir cura de les persones dependents" i que no cal l'atenció professional. També es considera que es fomenta indirectament el treball informal.

Tampoc ajuda el fet que s'hagi donat més prioritat en l'àmbit residencial a les places col·laboradores front les concertades. Les primeres comporten una menor despesa per l'administració però hi ha menys exigències en la provisió del servei.

En l'àmbit dels Serveis d'Ajuda a Domicili s'assenyala que l'activitat està poc sotmesa a la regulació i per tant amb poques garanties de qualitat en la provisió. Tanmateix, el paper cada cop més important de l'àmbit públic en la prestació d'aquest servei pot ajudar a millorar la qualitat del servei i de l'ocupació.

Situació de l'oferta formativa actual i perspectives pel que fa a la demanda de qualificacions

La formació esdevé un element clau de la implantació del SAAD atès que cal formar a tots els treballadors i les treballadores que requerirà el sector a curt i mig termini, tant dels professionals dedicats al procés d'implantació de la Llei, com dels que presten l'atenció directe. La Llei assegura que s'atendrà a la formació bàsica i permanent dels professionals i també dels Cuidadors/es no professionals (sovint familiars) que atenen a les persones en situació de dependència.

La qualificació professionals dels treballadors del sector es vehicula, sobretot, a través de la formació professional i superior³³ (que inclou la universitària), l'ocupacional i la contínua. També a partir de l'acreditació de competències.

La Formació Ocupacional³⁴ en l'àmbit de l'atenció a persones dependents es defineix com a activitat estratègica de futur, tant perquè es tracta d'un sector en creixement com per la capacitat de reubicar a moltes persones que provenen de sectors en crisi (ja que ofereix una possibilitat de reciclatge professional de curta durada).

El Vapor Llonch, dins dels programes d'ocupació, ofereix cursos d'Auxiliar de neteja, Auxiliars de la llar i Auxiliars d'acompanyament de la gent gran. A més, ofereix tallers d'ocupació d'Auxiliar de geriatrics. A més, compta amb una línia de professionalització del sector de serveis d'atenció a les persones. Les especialitats que s'ofereixen relacionades amb l'atenció a la dependència són les d'Auxiliar de cuines de col·lectivitats i Auxiliars de geriatrics.

Pel que fa als requeriments de mà d'obra qualificada, els centres perceben un augment del nombre de persones que desitgen treballar en el sector. En la majoria dels casos aquestes persones no compten amb la formació necessària perquè se les contracti.

S'assenyala que els requeriments d'acreditació que estableix la Llei per tal de formar part de la xarxa pública d'atenció a la dependència comporta una major demanda d'acreditació professional dels treballadors i treballadores del sector i impossibilita la contractació de molts demandants d'ocupació.

³³ En l'informe complet hi ha més detall sobre l'oferta.

³⁴ La Formació Ocupacional va destinada a totes aquelles persones que es troben en situació d'atur.

En aquests casos les empreses o bé dirigeixen als candidats als centres de formació ocupacional o bé els contracta en ocupacions que no requereixen cap titulació (auxiliars de neteja, cuina, etc.).

Sovint les empreses del sector tenen convenis de col·laboració amb els centres de formació per a la realització de pràctiques laborals per la posterior contractació. En aquest sentit, es valora molt positivament l'exercici de les pràctiques laborals com a mecanisme de selecció i també serveix als candidats per tal de valorar el sector.

D'altra banda, el sector està sotmès a majors exigències de qualificació derivades del fet que actualment la Llei està prestant atenció als col·lectius més dependents i que requereixen una atenció més especialitzada. En els serveis domiciliaris, també pel fet que s'han ampliat els col·lectius que reben la prestació d'aquest servei: persones discapacitades, infants i persones amb malalties mentals.

Altrament, s'apunta que l'oferta actual de Formació Ocupacional no respon a les necessitats del sector i a les exigències regulatòries del nou sistema d'atenció a la dependència, que exigeix l'acreditació de la professió. El motiu que s'argumenta és que l'oferta actual és molt modular i no condueix a l'obtenció d'una titulació.

També es comenta que és difícil tenir un mapa de l'oferta atès el gran nombre d'operadors i el caràcter temporal i puntual de l'oferta (a diferència de la formació professional que és més estable).

Davant d'aquesta situació, s'apunta la necessitat que des del territori es realitzi una detecció de necessitats i una programació de l'oferta formativa que s'adeqüi a la realitat i necessitats del sector.

Propostes

En aquest sentit, es veu com una solució el Projecte ILOQUID, una iniciativa a nivell comarcal que, d'una banda, permetrà avaluar i planificar l'oferta formativa necessària (en base a les necessitats del teixit productiu) i, de l'altra, programar una oferta formativa pròpia i feta a mida que ha de resoldre —en bona mesura— la situació actual.

També es creu oportú que el Vapor Llonch continuï donant suport a la captació i formació de treballadors/es del sector i es veu necessari donar un impuls més important a l'oferta actual de formació ocupacional relacionada amb el sector i un major grau d'adaptació a les necessitats del sector.

La necessitat d'acreditació de la professionalitat no només afecta a les persones que volen entrar en el sector, sinó que també és un requisit pels treballadors i treballadores de les empreses i institucions que volen prestar serveis dins el sistema català d'atenció a la dependència.

En conseqüència, es percep igual de necessari acreditar la professionalitat dels treballadors i treballadores actuals del sector.

En el context de desenvolupament de la LAPAD, els perfils que es preveu que tinguin una major demanda són els de Treballador/a familiar i Auxiliar de geriatría.

S'apunta que la figura d'Auxiliar de geriatría té certes limitacions de desenvolupament, ja que no pot atendre a tots els col·lectius que abasta la LAPAD atesa l'especialització en geriatría. Es considera que s'hauria de dotar de més polivalència a aquest perfil.

També es veu necessari formar a tècnics de transport sanitari i zeladors davant les dificultats actuals per cobrir aquestes ocupacions.

La programació d'una oferta formativa específica per a Auxiliars de la llar també es considera oportú, tot i que la Llei no ho requereix.

Finalment, fora de l'àmbit institucional, es considera que la figura del Cuidador/a no professional és una de les que té més necessitats de formació i que s'hauria d'implantar una oferta dirigida a aquest col·lectiu.

Actualment, l'oferta és reduïda i gestionada per unes poques entitats, coordinades per ProdeP, que donen cobertura al conjunt del territori català.

Es planteja la necessitat que, en un futur no molt llunyà, la formació de Cuidadors/es no professionals es concerta a nivell local (municipal o a nivell de corporacions o entitats supramunicipals).

Conclusions

El retard en la implantació de la Llei pel que fa a la valoració i reconeixement de la dependència i dèficits en la cobertura universal ha comportat que l'impacte inicial de la Llei sigui quasi inapreciable des del punt de vista de l'ocupació.

La combinació de diversos factors, com la manca de precisió en la quantificació de les persones dependents, que ha provocat la superació de les estimacions inicials de beneficiaris del sistema, una oferta pública de serveis insuficient, juntament amb la conjuntura econòmica adversa —que ha fet minvar els recursos de les administracions públiques i de les famílies— ha canviat les previsions inicials sobre prestacions de serveis i està situant un model de prestacions basat en la complementarietat, on la figura del Cuidador/a no professional té una centralitat excessiva en el sistema.

D'altra banda, el fet que en el desplegament inicial de la Llei s'hagi atès a les persones en situació de Gran Dependència i Dependència Severa —la majoria de les quals ja rebien algun tipus de serveis ja fos públic o privat— l'únic que ha comportat és un canvi en el model institucional de prestació, sobretot pel que fa als serveis de caràcter residencial, però no un increment en la demanda.

Tot i això, les perspectives de futur del sector en relació a la demanda de serveis i la conseqüent creació d'ocupació són positives per les següents raons:

Tant a curt com a llarg termini, el progressiu sobreenvelliment de les persones grans a Sabadell comportarà una demanda creixent de prestacions i serveis durant els propers anys (cada any s'incorporaran unes 300 persones més en el grup de 80 i més anys). En el cas de les persones amb discapacitats, també es preveu que es mantingui l'evolució recent que ha tendit a un major reconeixement legal d'aquesta situació. Especialment, en l'atenció a les persones amb malalties

mentals que els darrers anys ha enregistrat una dinàmica molt expansiva.

A banda d'aquesta raó demogràfica, hi ha d'altres relacionades amb la implementació de la LAPAD i que s'han agrupat segons el calendari previst de reconeixement al dret de prestació. Aquestes són:

A curt termini:

Segons el calendari establert, entre el 2010 i 2013 hi ha la incorporació al sistema d'atenció a la dependència de les persones de grau II nivell 1 (Dependència Severa) i de les de grau I nivell 2 (Dependència Moderada). Un contingent suposadament més nombrós que l'actual. Per tant, la incorporació d'aquests dos col·lectius comportarà l'increment de la demanda, sobretot de serveis domiciliaris.

La voluntat d'anar assumint progressivament la provisió pública dels serveis per part de les administracions responsables del desenvolupament de la Llei també comportarà la creació progressiva de nous llocs de treball. Aquesta situació es donarà en els dos àmbits d'atenció a la dependència. En l'àmbit domiciliari amb l'ampliació de la intensitat de prestació de servei (més hores per beneficiari) i substituint l'actual prestació econòmica per Cuidador/a no professional per la prestació directa de serveis. En l'àmbit residencial amb el desenvolupament i l'impuls de noves places públiques ja previstes pel Departament d'Acció Social i Ciutadania.

En paral·lel, es preveu que es vagin incorporant nous col·lectius en situació de Gran Dependència i Dependència Severa que creuen que no tenen dret a la prestació (sobretot classes mitjanes i altes) i que actualment són atesos en l'entorn familiar o institucional de caràcter privat. El boca orella està ajudant a que aquest col·lectiu emergeixi progressivament.

També és previsible que durant aquest període hi hagi un progressiu transvasament de persones beneficiàries del sistema públic anterior d'atenció a la dependència al nou sistema, que aflorarà un major nombre de persones reconegudes i amb prestació i ajustarà millor la realitat i les necessitats de l'atenció a la dependència a Sabadell (situació que no és possible amb les dades actuals).

A mitjà termini:

Durant el període 2014-2015 hi ha la incorporació al sistema de les persones dependents de grau I, nivell 1 (Dependència moderada). Aquest contingent, és encara més nombrós que l'anterior, tot i que requereix menor intensitat en la prestació de serveis. Tanmateix, la incorporació d'aquest col·lectiu al sistema serà el que probablement més ocupació generarà, atès que no es produirà un efecte substitució entre àmbits privat-públic sinó que en molts casos la substitució serà entre l'entorn familiar de prestació i l'institucional.

Amb la millora de la situació econòmica també es preveu que hi hagi un canvi en el model d'atenció, actualment centrat en la prestació econòmica per Cuidador/a no professional, que soluciona la situació de dificultat econòmica de moltes famílies i substitueix el treball assalariat de familiars que actualment es troben a l'atur. En conseqüència, a mesura que la situació econòmica i la majoria de les famílies es trobin en una situació de millora de l'ocupació dels seus membres, aquestes sol·licitaran la substitució d'una prestació per Cuidador/a no professional per una prestació vinculada o la utilització d'un servei públic.

A llarg termini:

Més enllà del 2015, amb l'impuls dels serveis de seguiment i control de les prestacions i serveis i de la qualitat de l'atenció als beneficiaris (per part dels Serveis Socials municipals i ProdeP) es preveu, d'una banda, un increment en la prestació directa de serveis quan es vegi que l'atenció rebuda en l'entorn familiar o les condicions d'habitabilitat no és l'adequada en alguns casos i, per tant, una progressiva requalificació de les prestacions econòmiques per Cuidador/a no professional que passaran a prestacions directes de serveis públics o prestacions econòmiques vinculades a un servei. De l'altra, la Llei també contempla que es doni un major desenvolupament dels serveis relacionats amb la tasca de prevenció (promoció de condicions de vida saludables), rehabilitació³⁵ i els ajuts tècnics. També dels ajuts que promouen l'autonomia personal mitjançant la utilització de les noves tecnologies.

L'exercici de portar a terme una estimació quantitativa de l'impacte en l'ocupació en el moment actual i futur porta a les següents conclusions:

- En l'actualitat hi ha al voltant d'unes 1.264 persones que treballen en el sector d'atenció a la dependència³⁶, amb els nivells de cobertura de SAD actuals (20-30 hores mensuals per beneficiari). Del total de treballadors/es del sector, 512 persones treballen en residències per gent gran, 74 en residències per a discapacitats, 180 en Centres de Dia i 498 en SAD.
- En l'horitzó de 2012, amb l'increment de cobertura de SAD necessari per tal d'assolir el nivell de prestació directe que estableix la Llei, el nombre de treballadors/es necessaris passaria a ser 996 (uns 500 llocs de treball més). El total de treballadors/es del sector seria de 1.762 persones.
- D'altra banda, amb l'augment de places públiques previstes pel Departament d'Acció Social i Ciutadania el nombre d'ocupats en les residències de Gent Gran i de Centres de dia passaria a ser de 661 i 204 persones respectivament. Uns 395 llocs de treball més. El nombre de persones ocupades del sector seria de 2.157 persones.

³⁵ La rehabilitació mèdica d'un individu és necessitat multidisciplinària, i en ella intervien de manera autònoma i des de la seva especificitat el fisioterapeuta, el psicòleg, el terapeuta ocupacional, el logopeda, el treballador social, així com intervencions puntuals d'altres especialistes mèdics si és necessari.

³⁶ S'ha dut a terme una estimació en base a ràtios de treballador i places o usuaris. Aquesta xifra és coincident amb la que aporta el Registre General de la Seguretat Social i el Registre de Treballadors Autònoms.

- Finalment, es fa difícil l'estimació en l'horitzó de 2015 (amb totes les persones dependents ateses dins el sistema) ja que les estimacions han infravalorat el nombre de persones dependents. Tanmateix, una aproximació seria al voltant de les 2.500-3.000 persones treballant al sector en el conjunt de la ciutat. Una xifra al voltant del 3,5-4,5% del total dels llocs de treball de la ciutat.

A banda de tots els elements anteriors, lligats a l'evolució dels sistema i a factors demogràfics i econòmics, cal assenyalar que un dels aspectes que esdevindrà clau per l'evolució del sector, tant a curt com a llarg termini, serà la lluita contra l'economia submergida. L'emergència de totes les persones que es dediquen a aquesta activitat revertirà en un major reconeixement professional del sector (l'atracció de nous professionals que tant es desitja i la millora de les condicions laborals) i, de forma indirecta, es produirà un increment de les afiliacions a la seguretat social i una disminució de les taxes d'atur, tant necessari en el moment econòmic actual.

La lluita contra l'economia submergida passa per exigir la participació en activitats formatives als Cuidadors/es no professionals i fer un major seguiment de la qualitat de l'atenció rebuda per part dels beneficiaris/es del sistema per tal d'enviar el missatge de que les persones dependents requereixen un tracte professional, ja sigui prestat en un entorn institucionalitzat o bé en l'entorn familiar. En aquest darrer cas, també cal donar suport als Cuidadors/es no professionals a l'hora de tramitar i assessorar-los respecte a l'afiliació a la seguretat social tal i com contempla la Llei.